

ADMİR MULAOSMANOVIÇ

Hayatta Kalma İmtihanı

ALİYA İZZETBEGOVIÇ'İN
ON YILI (1990-2000)

Türkçesi: Azemina Brkan Baymak

HECE

İnceleme

Admir Mulaosmanoviç: 1 Temmuz 1973 yılında Sarayevoda doğdum. İlk okul ve lise eğitimimi burada tamamladım. Bosna Hersek savaşının başında gönüllü olarak Bosna ordusuna katıldım. 4.Viteška Tugayı askeri olarak 24 Ağustos 1992 tarihinde ağır yaralandım. Sarayevu Üniversitesinin Felsefe Fakültesi Tarih Bölümüne 2000/01 Eğitim yılında başladım. 1 Eylül 2004 tarihinde “Fernand Braudel’in modern tarihçiliğe etkisi” teziyle mezun oldum. 2004/05 Eğitim yılında Zagreb Üniversitesinde Felsefe Bölümünde Yüksek Lisansa başladım. Doç.Dr Tvrtko Yakovina’nın danışmanlığında “1971-1991 Bihaç bölgesi; Siyaset ve siyasi elitin ekonomik gelişmeye etkileri” konulu tezimi 17 Eylül 2008 tarihinde savundum.

İlgi alanım Avrupa ve Dünyanın modern ve çağdaş tarihi. Spesifik olarak 20 yy. Yugoslavya/Bosna Hersek tarihi ilgimi çekmekle birlikte Komünizm ve Sosyalist Federal Yugoslavya Cumhuriyetinin (SFRJ) çöküşü ile bağımsız Güney Slav ülkelerin kurulmasına sebep olan sosyal ve siyasi elitlerin rolü ve etkileriyle ilgilenmekteyim. 2006 ile 2016 yılları arasında Sarayevu Üniversitesi Tarih Enstitüsünde çalıştım. 2016 yılının ikinci yarısından beri Uluslararası Sarayevu Üniversitesi (IUS) Sosyal Bilimler ve Sanat Fakültesinde (FASS) eğitimlik yapmaktayım.

Tarih Enstitüsünün yönettiği Güney Slav ile Balkan halklarının tarih, kimlik ve gelenekleri konularında çeşitli araştırma projelerinde yer aldım. “Siyasetçi olarak Aliya İzzetbegoviç - SDA’nın kuruluşundan BH Cumhurbaşkanlığından ayrılmasına kadar olan dönem” konulu doktora tezimi Zagreb Üniversitesinde 23 Temmuz 2012 tarihinde savundum. Danışmanım ünlü Prof. Dr Ivo Banats idi. Doktora teziminden yola çıkarak *Hayatta Kalma İmtihanı* kitabını ortaya çıkardım. Kitap ilk defa 2013 yılının sonunda Dobra Knjiga yayınevi tarafından Sarayevoda yayınlandı. Evliyim ve üç oğlum var.

Azemina Brkan Baymak: 3 Kasım 1984 tarihinde Bosna Hersek’in Mostar şehrinde doğdu. Lise eğitimini Sarayevoda tamamlayıp 2003 yılında İstanbul’da Lisans ve Yüksek Lisans eğitimine devam etti. İstanbul Üniversitesi İktisat bölümünü bitirdi. Galatasaray Üniversitesinde İşletme bölümünde yüksek lisans eğitimine devam etmektedir. İngilizce, İspanyolca ve Fransızca konuşmaktadır. 2005 yılından beri çeşitli dillerde tercümanlık yapmaktadır. 2008 ile 2017 yılları arasında eğitimlik yaptı. Birçok makale, proje ve belge haricinde Hece yayınevinin yayınladığı Enes Kariç’in *Yaban Kuşların Şarkıları* kitabının çevirisini yaptı. Eğitim gördüğü alanların yanı sıra dil, edebiyat, tarih, kültür ve gelenekler konularıyla yakından ilgilenmektedir. Evlidir ve İstanbul’da yaşıyor.

**HAYATTA KALMA
İMTİHANI**
ALİYA İZZETBEGOVIÇ'İN ON YILI (1990-2000)

ADMİR MULAOSMANOVIÇ

**Boşnakçadan çeviren:
AZEMİNA BRKAN BAYMAK**

HECE YAYINLARI

Hece Yayınları: 440
İnceleme

Birinci Basım: Haziran 2017
©Hece Yayınları
Sertifika No: 17672

Kapak Tasarımı: SARAKUSTA
www.sarakusta.com.tr
Teknik Hazırlık: Bülent Güler

Baskı: Dumat Ofset
T: (0312) 278 82 00

ISBN: 978-605-9556-38-5

HECE Basın Yayın Reklamcılık San. Tic. Ltd. Şti.
Konur Sokak No: 39/1-2 Kızılay-Çankaya/Ankara
Yazışma: P.K. 79 Yenişehir/Ankara
T: (0 312) 419 69 13 F: (0 312) 419 69 14
e-posta: hece@hece.com.tr
www.hece.com.tr

İÇİNDEKİLER

Kısaltmalar /	7
Türkçe Baskıya Ön Söz /	11
Ön Söz /	13
Giriş /	15
Aliya İzzetbegoviç'in Biyografisi /	21
Yugoslavya'nın Çöküşü /	45
Demokratik Eylem Partisinin (SDA) Kurulması /	45
İstenen Bir Sosyal ve Siyasi Kuruluş Olarak Yugoslavya /	66
Egemen ve Bağımsız Bir Bosna Hersek İçin Mücadele /	105
Savaşın Getirdiği Kötülükler /	141
Savaş ve Bosna Soykırımı /	141
Cenevre Müzakerelerinin Başlangıcı ve Uluslararası Aktörlerin Rolü /	161
Savaşın Sonu /	286
Savaş Sonrası Gelişmeler /	305
Brčko İçin Mücadele /	305
Uluslararası Topluluk Temsilcileriyle Açık Çatışma /	324
Sonuç /	343
Ekler /	359
Kaynaklar /	361
Dipnotlar /	371

KISALTMALAR

BH: Bosna Hersek

HDZ BH: Bosna Hersek Hırvat Demokrat Partisi

JNA: Yugoslav Milli Ordusu

SDS: Sırp Demokrat Partisi

CK SKS: Sırp Komünist Birliği Merkez Konseyi

BİH: Bosna Hersek

SBH: Bosna Hersek Partisi (Stranka za BİH-Haris Silayçiç'in partisi)

IPTF: Uluslararası Polis Görev Gücü

ICTY: Lahey Uluslararası Mahkemesi (Eski Yugoslavya Departmanı)

RS: Republika Srpska (Bosna Hersek'te yaşayan Sırlara ait Sırp Cumhuriyeti)

RSK: Krayina Sırp Bölgesi (Bosna'nın batısında)

OIK: İslam Konferansı Teşkilatı

UNPROFOR: Birleşmiş Milletler Koruma Gücü

SRJ: Sosyalist Yugoslavya Cumhuriyeti (SFRJ-Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti idi ve 5 devlet olan Bosna Hersek, Sırbistan ve Karadağ, Hırvatistan, Slovenya ve Makedonya'dan oluşuyordu; dağıldıktan sonra SRJ adını almış olup Sırbistan ve Karadağ devletini kapsamaktaydı. O zamanlar Karadağ ve Kosova Sırbistan'a bağlı olan bölgelerdi. Mevcut dönemde her iki devlet Sırbistan'dan ayrılıp bağımsızdır ve SRJ diye bir devlet kalmamıştır).

IFOR: NATO'nun Uluslararası Güçleri

HVO: Hırvat Ordusu

HNS: Hırvatistan Millet Meclisi

APZB: Batı Bosna Özerk Bölgesi

RTV BH: Bosna Hersek Radyo Televizyonu

HINA: Hırvat Haber Ajansı

BM: Birleşmiş Milletler

SRNA: Sırp Haber Ajansı

KOS: Yugoslavya İstihbarat Teşkilatı

HNV: Hırvat Halk Konseyi

Davud, Harun ve Yahya'ya

TÜRKÇE BASKIYA ÖN SÖZ

Bir kitabın ömründeki üç senelik dönem uzun bir dönem değildir. Bilhassa kitap geniş kitlelere ulaşmış değilse veya konu itibarıyla dar çerçevede kalmışsa. “Hayatta Kalma İmtihanı“ kitabının Türkçe’ye çeviri sürecinde bunu görmüş olduk. Balkan kökenli ancak Türkiye’de uzun bir dönemdir yaşayan birkaç meslektaşın okumalarından sonra, çeviri projesine geçilmesine karar verildi.

Bu bağlamda, projeye başlanmasına yol açıcı desteklerini sunan Bekim Muftareviç ve Rahman Ademi Beyefendilere teşekkür ederim. Bu vesile ile İslam Toplumu Milli Görüş’ün Balkanlar şubesine ve Başkan Edin Salkoviç Beyefendiye Türkçe ve diğer dillere çeviri konusunda desteklerini esirgemedikleri için teşekkürlerimi sunmak isterim. Çevirmen Azemina Brkan Hanımefendiye, kendisini vefalı bir şekilde işe adanmış olmasından dolayı teşekkürü borç bilirim. Umarım sayesinde Türkçe’ye değerli bir çeviri kazandırılmıştır. Son olarak, özel bir teşekkürü Zagreb Üniversitesi öğretim üyesi ve doktora tezi(okuduğunuz kitaba dönüştü-

rülen) danışmanım Prof. Dr. İvo Banats'a bu vesile ile sunmak isterim. Ufuklarının genişliği ve anlayışının derinliği doktora tezinin yazılma sürecinde şahsıma çok önemli bir kılavuz olmuştu.

Türk okuyucularına iyi okumalar diliyorum. Belki de bu kitapla Yugoslavya'nın dağılma sürecinde öncelikle Boşnakların ne kadar dehşet verici bir durumla karşı karşıya kaldıklarını daha iyi anlamış olacaklar. Aliya İzzetbegoviç'in şahsında XX. asrın son on yılında Bosna'da meydana gelen karmaşık siyasi sürecin ve ağır savaşın resmini çizmek istedim. Ne kadar becerdiğimi okuyucuların değerlendirmesine bırakıyorum.

Admir Mulaosmanoviç

ÖN SÖZ

Bu eser, Siyasetçi Aliya İzzetbegoviç konulu doktora tezinden destek alınarak yazılmıştır (SDA partisinin kuruluşundan (1990) BH Cumhurbaşkanlığından çekildiği zamana kadar (2000) geçen süre).

Eserde, Bosna Hersek tarihinin en yüklü olduğu 10 yıllık dönemdeki Aliya İzzetbegoviç'in siyasi eylemleri ele alınmıştır. İzzetbegoviç'in Sırbistan ve Karadağ, Hırvatistan ve uluslararası topluluğun etkisi altında hareket edip etmediği veya kendine ait belirgin bir siyasi programa sahip olup olmadığı konularını analiz etmek bu kitabın ana hedefidir.

Araştırmada, İzzetbegoviç'in Yugoslavya'nın çöküşünün ardından Bosna Hersek'in bağımsızlığı ve çok etnili toplumlar anlayışı ile ilgili siyasi eylemleri değerlendirilmiştir.

Aliya'nın İslami yönü ve Batı cumhuriyetleri, Slovenya ve Hırvatistan'ın taleplerine karşı belirgin görüşleri yanlış yorumlanıp ona karşı mesnetsiz suçlamalar söz konusuydu.

Bosna Hersek savaşı sırasında Barış müzakereleri ve Uluslararası topluluğun rolü ve dinamiği detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Dayton anlaşması ve savaş sonrası süreçte

İzzetbegoviç'in barışçıl siyasi eylemleri ve Bosna'yı Bosna yapan en önemli olaylar ele alınmıştır. Bu bağlamda İzzetbegoviç'in hedefleri, istekleri ve imkânları analiz edilmiştir.

Kitapta Aliya İzzetbegoviç'in; Yugoslavya'nın çöküşü ve Bosna Hersek'in bağımsızlığı dönemindeki tarihsel rolü ve siyasi fikirleri değerlendirilmiştir.

Kitabın sonucunda ortaya çıkan güçsüzlük konumu, İzzetbegoviç'in temel pozisyonuydu; o yüzden siyasi hareketlerine çok dikkat etmesi gerekiyordu, ayrıca Bosna yanlısı güçler ile daima savunma ve Bosna karşıtı güçlerin yaptığı hasarı düzeltme durumundaydı.

Bu kader İzzetbegoviç'i tüm siyasi kariyerinde takip etmiş ve kendisi tarihe daha mühim katkı vermeyi nadir durumlarda başarabilmiştir. Buna göre İzzetbegoviç'in vizyonunu düzgün bir şekilde ortaya koyamadığı gibi bir netice çıkarılabilir. Ancak Yugoslavya ve Bosna Hersek (bundan sonra BH) içindeki antidemokratik yükler fazlaydı. Bunun sonucu olarak İzzetbegoviç'in bu toprakların demokratikleşme sürecindeki rolü küçümsenmeye çalışılmıştır; ancak Boşnakların kültürel ve siyasi direnişi açısından gözlemleyecek olursak onun bu milletin 20. asırdaki en önemli siyasetçisi olduğunu söyleyebiliriz.

Onun aktif olduğu on senelik dönemde BH'in hayatta kalma mücadelesi başarılı oldu, Boşnak denilen milli isim iade edildi ve Boşnak halkı ile BH'teki İslam mensupları özgür yaşamaya başladılar.

Bu topraklarda farklı olmak hiçbir zaman bir tehdit olmamıştır. Savaş ve beraberinde getirdiği soykırım insanları çok kolayca intikam yoluna itebilir durumdaydı ancak bu farklılık hâlâ “zenginlik ve BH'in avantajı” olarak kabul ediliyor. Bu sebeplerden dolayı Avrupa'nın bazı güçlerinin Bosna'ya ve İslam'a karşı görüşleri değişmiştir ve İzzetbegoviç'in bu alandaki katkıları çok büyüktür.

Sarayevo, 26 Kasım 2013

GİRİŞ

22 Ekim 2003 günü, tüm gün ve gece boyunca yağmur yağmıştı. Bosna'daki insanlar yağış miktarını ve ağırlığını vurgulamak istediklerinde “oluk oluk yağıyor” diye ifade etmeye alışkındırlar. O kötü havaya rağmen, yani “hiç dışarıya çıkılamayacak” ve “yalnızca evde kalınması gereken” bir güne rağmen, yaklaşık yüz bin insan, bağımsız Bosna-Hersek'in ilk Cumhurbaşkanı ve Boşnak Demokratik Eylem partisinin (SDA) lideri Aliya İzzetbegoviç'in cenazesine gelmişti.

Sırılsıklam olmuş insan kitlesinden oluşan etkileyici manzara ve o zamanki Bosna Hersek Uluslararası komite temsilcisi Lord Paddy Ashdown'ın önemli konuşması, kimse de soğukkanlılık bırakmamıştır.

İngiliz siyasetçi : “(...) Bugün Bosna'nın üstündeki gökyüzünün ağlaması çok normal (...)” dedi ve merhumla olan ilişkisine değindi ve o ağır sonbahar gününe bir önem atfetmiş oldu, böylece, bir anlığına da olsa insanların kafalarından “keşke yağmur bu kadar şiddetli yağmasa” düşüncesini silmiş oldu.¹